

Alles voor de kunst

Ramsey Nasr doet niks half, of het nu gaat om toneelspelen, dichten, poolexpedities of het verzamelen van curiosa. Onlangs won hij een tweede Louis d'Or, voor zijn rol in 'Een klein leven', waarmee hij deze maand opnieuw op het toneel staat.

Door Astrid Theunissen
Portret: Lenny Oosterwijk

Ramsey Nasr (45) heeft hard getraind de afgelopen weken. Hij moest de talloze kilo's kwijt die hij eraan had gegeten voor zijn rol als Ischa Meijer in de verfilming van Connie Palmens biografische boek *I.M.* Na de laatste opnamen van de tv-serie eind oktober kwam de derde reeks voorstellingen van *Een klein leven* alweer in zicht. In dit toneelstuk, gebaseerd op de bestseller van de Amerikaanse auteur Hanya Yanagihara, speelt hij Jude St. Francis, een slachtoffer van verwaarlozing, seksueel misbruik en sadisme, met een uitgeteerde gestalte.

Nasrs transformatie van Ischa naar Jude is niet alleen een uiterlijke kwestie. Terwijl het lichaam lichter wordt, wordt het gemoed zwaarder, weet goede vriendin Jara Lucieer. 'Ramsey leeft toe naar het personage Jude. Het is niet afvallen en weer even de tekst doornemen. Hij bereidt zich mentaal voor.'

Jude is de heftigste rol die Ramsey Nasr ooit gespeeld heeft. Gedurende meer dan vier uur toont hij, deels naakt, op hartverscheurende wijze het menselijk lijden in al zijn facetten, zielenpijn die alleen kan worden verdoofd door automutilatie. Het bloed is nep, zijn blauwe plekken zijn echt; Nasr wordt op het podium in elkaar gebeukt en van een trap geduwd.

Regisseur Ivo van Hove, die de roman voor Internationaal Theater Amsterdam (ITA) bewerkte tot toneelstuk zegt: 'Ramsey geeft zich volledig, altijd. Alles wat hij doet, doet hij met overgave. Er is tijdens een repetitie een foto gemaakt toen hij als Jude naar de camera toe liep. "Ik herken mezelf niet", zei hij daarover.'

De rol leverde Nasr in september een Louis d'Or op, zijn tweede. In 2015 werd zijn vertolking van de architect Howard Roark in *The Fountainhead* al beloond met deze belangrijkste Nederlandse toneelprijs. Maar ook de onbekroonde rollen die hij speelde sinds zijn aantreden bij ITA in 2013 werden door recensenten bejubeld. Zijn optreden als egoïstische echtgenoot van Halina Reijn in *Husbands and Wives* bijvoorbeeld, of zijn rol als ex-echtgenoot in *De andere stem*. Dit stuk, dat hij schreef als weerwoord op de monoloog *La voix humaine* van Jean Cocteau, kreeg van NRC Handelsblad en de Volkskrant respectievelijk vier ballen en vier sterren.

Palestijnse vader

Naast begenadigd acteur is Nasr inmiddels een talentvol toneelschrijver gebleken, getuige ook zijn bewerking van Thomas Manns novelle *De dood in Venetië*, die dit voorjaar werd opgevoerd in theater Carré. Al eerder heeft hij zich bewezen als proza-acteur, publicist en dichter. Dichter des

Voor zijn rol als Ischa Meijer kwam Nasr flink aan.

FOTO: LENNY OOSTERWIJK / LUXEN

Vaderlands zelfs. Ramsey Nasr is, wat we noemen, een veelzijdig kunstenaar.

Zijn taalgevoeligheid zal de in Rotterdam geboren Nasr van beide ouders hebben geërfd. Zijn moeder was lerares Nederlands en wiskunde, zijn vader, een Palestijn die op zijn zeventiende in Joegoslavië studeerde en op een reis in Nederland zijn moeder ontmoette, is een rasverteller en ook hij doceerde, naast Arabisch, het vak Nederlands. 'Ramsey kon op de kleuterschool al lezen', vertelt zijn jongere broer, Shariff Nasr. 'Hij mocht daardoor een klas overslaan.'

De jonge Ramsey was slim en bijdehand, met grote interesse in de wereld. Enthousiast nam hij deel aan de discussies aan de eettafel. 'Onze ouders vonden het belangrijk dat we een eigen mening hadden, maar ook dat we probeerden ons te verplaatsen in mensen met een andere mening. Autonom denken werd thuis erg gestimuleerd. We kregen vaak geen standaardantwoord op onze vragen, maar handvatten aangereikt om zelf verder te filosoferen.'

Palestina was geen onderwerp in het gezin Nasr, Ramsey verdiepte zich pas tijdens zijn studie in zijn vaders afkomst. Tijdens zijn middelbareschooljaren was hij vooral bezig met uitblinken op het gymnasium. Volgens zijn broer was Ramsey een wat bijzondere adolescent. 'Hij had genoeg vrienden en ging ook uit, maar hij kon ook erg op zichzelf zijn, poëzie lezen en naar Sjostakovitsj luisteren. Of hij draaide opera. Ik hield toen van gabbermuziek en riep dan bij hoge vibrato's: "Spookt het hier in huis, of zo?"'

Shariff ziet nog voor zich hoe zijn broer een zelfgeschreven

In de kleedkamer van de Stadsschouwburg voor aanvang van 'Lange dagreis naar de nacht', tijdens het Nederlands Theater Festival in 2014.

dadaïstisch gedicht voordroeg op school. 'Strak gekleed stond hij op het podium, met het haar à la Jules Deelder glad naar achteren gekamd.'

Toch werd Ramsey door zijn medeleerlingen zeker niet als een nerd gezien, zegt hij. 'Ramsey deed namelijk ook aan schooltoeneel en hij was heel grappig.' Nasr imiteerde indertijd vaak Freek de Jonge, vertelde hij eens in een interview, overigens niet voordat hij uiterst grondig de timing van diens grappen had bestudeerd.

Ontdekt voor afstuderen

Het middelpunt zijn, dat beviel hem. Vanaf zijn veertiende zag hij voor zich hoe hij via het podium rijk en beroemd zou worden. Nadat hij cum laude was geslaagd voor het gymnasium, meldde hij zich bij Studio Herman Teirlinck, in Antwerpen.

Zijn ouders moesten even slikken toen hun veelbelovende zoon de onzekerheid van een toneelopleiding verkoos boven de universiteit, maar nog voordat Nasr de school afrondde, werd hij ontdekt door Ivo van Hove, destijds artistiek leider van Het Zuidelijk Toneel. Die bezocht de voorstelling *Don Carlos*, waarin Ramsey Don Carlos speelde. 'Wie die rol kan spelen, moet goed zijn', zegt van Hove. 'Ik was meteen weg van hem. De volgende dag troffen we elkaar in een café en vroeg ik of hij deel wilde uitmaken van de kerngroep van Het Zuidelijk Toneel. Hij zei meteen ja.'

Bij Het Zuidelijk Toneel speelt Nasr onder meer zijn zelfgeschreven monoloog *De doerspeler*, waarmee hij in 1995 was afgestudeerd en die hem op het Internationaal Theaterschoolfestival in Amsterdam de prijs voor beste acteur opgeleverd had. Tegen NRC Handelsblad zei hij als 22-jarige: 'Sjostakovitsj had op twintigjarige leeftijd zijn eerste symfonie voltooid; ik wilde voor mijn 21ste verjaardag een monoloog schrijven hebben.'

Obsessieve verzameldrift

Hij is perfectionistisch. 'Ramsey doet niks half', zegt Jara Lucieer, naast een goede vriendin ook zijn agent. 'Voor het aankomen en afvallen voor zijn rollen als Ischa en Jude schakelt hij een diëtist en personal trainer in.' Om zich te kunnen onderdompelen in

Ischa Meijer luisterde hij naar een Spotify-playlist van Meijers lievelingsmuziek, vertelt Shariff. Nasr is mateloos nieuwsgierig en leergierig, niet alleen als acteur. Zijn belangstelling voor klassieke muziek mondde tijdens zijn toneelopleiding uit in een bijna obsessieve verzameldrift en het minutieus uitpluizen van de levens van componisten.

Na een voorstelling van *De doerspeler* kreeg hij van acteur Henk van Ulzen de dichtbundel *Het innerlijk behang*, van de jonggestorven Hans Lodeizen. Het werk sloeg hem lam, vertelde hij bij zijn aantreden als Dichter des Vaderlands in 2009. Nasr doorzag de kracht van deze kunstvorm, ontdekte wat 26 letters kunnen aanrichten. De noodzaak om te schrijven was geboren.

Na vijf jaar acteren koos hij voor de poëzie. Hij maakte indruk met zijn eerste bundel, *27 gedichten & Geen lied*, en werd genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs. Daarna mocht hij werk voorlezen op de zestigste verjaardag van Gerrit

Met Halina Reijn in 'Husbands and Wives'; daarboven: in 'De andere stem'.

Komrij en werd hij omarmd door 'de grote jongens', zoals Cees Nooteboom en Remco Campert, die hem 'een geweldige dichter' noemde. 'In gure tijden hebben we dichters zoals Ramsey Nasr nodig', stelt Campert.

Dramdichter

Nasr is namelijk niet bang zich middels poëzie in het debat te roeren, zo werd duidelijk in de vier jaar waarin hij optrad als Dichter des Vaderlands. Zijn gedichten zijn even scherp als de opiniestukken over de Israëlische bezetting die hij sinds zijn eerste bezoek aan zijn Palestijnse familie, in 1996, geregeld schrijft.

'Ramsey nam zijn taak als Dichter des Vaderlands heel serieus', weet Shariff. 'Hij wilde niet zomaar gedichten schrijven. Hij wilde schrijven over belangrijke momenten en onderwerpen.' Nasr hekelde het kunstbeleid van het kabinet, verachtte in 'Broeders van liefde' het seksueel misbruik binnen de katholieke kerk en ridiculiseerde de Nederlandse mono-

identiteit in het hilarische 'Mi have a droom', dat hij voordroeg in zelfbedacht Rotterdamse slang uit het jaar 2059.

Niet iedereen waardeerde zijn poëtische bijdragen. Platform GeenStijl betitelde hem tot 'dramdichter des vaderlands'. Voor anderen was hij 'een vuile moslimsubsidieslurper die lekker terug moet naar Gaza om zich daar op te blazen'. Dit mede vanwege zijn betogen voor het opleggen van VN-sancties aan Israël en zijn kritiek op de verrechtiging en het populisme in Nederland. Nasr, overigens geen moslim, kreeg naar eigen zeggen ladingen bager in zijn mailbox. En dat raakte hem. 'Ramsey kan een grote mond hebben, maar hij heeft een klein hartje', zegt broer Shariff.

Terug naar toneel

Toch was het niet de kritiek die Nasr deed besluiten na de vier jaar als Dichter des Vaderlands het roer om te gooien. Na een overdosis poëzie lonkte het spelen weer.

Hij meldde zich weer bij Ivo van Hove, die intussen artistiek directeur was geworden van Toneelgroep Amsterdam, inmiddels ITA, en werd met open armen ontvangen. 'Onze chemie is totaal', zegt Van Hove, die net als Nasr bekendstaat om zijn toewijding in zijn werk. 'Regisseur en acteur brengen elkaar tot grote hoogte', constateerde theaterrecensent Herien Wensink in de Volkskrant. *Een klein leven* noemde ze daar een voorbeeld van. Het gevolg: elke voorstelling is al op de dag van de aankondiging uitverkocht.

De drang zich uit te spreken is overigens niet verloren gegaan. Nasr blijft zich opwinden, over dierenleed, het milieu. Op Facebook wierp hij de vraag op of het moge-

CV RAMSEY NASR

1974 Geboren in Rotterdam

1991 Gymnasiumdiploma

1995 Studeert af aan de toneelopleiding in Antwerpen

1995-2000 Speelt bij Het Zuidelijk Toneel

2000 Debuut als dichter met '27 gedichten & Geen lied', Wint Mary Dresselhuysprijs en de Taalunie Toneelschrijfprijs.

2005-2006 Stadsdichter Antwerpen.

2009-2013 Dichter des Vaderlands

2011-2015 Varadramaserie 'Overspel'

2012 E. Du Perronprijs voor verzamelbundel 'Mijn nieuwe vaderland'

2013 Afscheid Dichter des Vaderlands, wint Gouden Ganzenveer.

2015 Ontvangt Louis d'Or voor rol in 'The Fountainhead'

2015 Rol in 'De andere stem'

2018 Hoofdrol in 'Een klein leven'

2019 Schrijft script 'Mijn dood in Venetië', wint zijn tweede Louis d'Or

lijk zou zijn klimaatontkenners en klimaatverzekers wettelijk te vervolgen. 'Haatzaaien is immers strafbaar, wildplassen ook.'

Tijdens de uitreiking van de Louis d'Or in september riep hij, Jude indachtig, de mensen op liever te zijn. In een uitgebreide speech refereerde hij aan 'het gezeik' dat op hem afkwam als allochtone dichter. 'Laten we zachter zijn voor elkaar', besloot hij. En: 'Hier staat geen allochtoon, geen witte man met een Louis d'Or. Hier staat zomaar een mens, dolblij, met een hang naar wat liefde.'

'Fantastisch', vond Van Hove die speech. 'Ramsey is welsprekend en wat hij zegt is weloverwogen. Hij durft tegen de tijdgeest in te gaan, maar zal nooit zinloos provoceren.'

Met brommer in het café

Hij doet ook alles weloverwogen, zegt Jara Lucieer. 'Hij zal nooit zomaar op het strand gaan liggen, behalve met een boek dat hem verder brengt in het leven.' Maar ho, we moeten niet denken dat alles aan hem zwaar en serieus is, benadrukt ze. 'Hij kan goed naar zichzelf en naar anderen kijken. Dat maakt hem een goed acteur en een heel geestig persoon. Je kunt enorm met hem lachen. En ook fijn met hem eten, dansen, drinken en keten.'

Dat laatste is niet meer zo heftig als in zijn Antwerpse studententijd. Toen sleet hij de helft van de week in café De Pallieter, tegenover de toneelschool, waar hij geregeld uit werd gezet omdat hij non-stop aan het brullen was, zijn broek uittrok of op een brommer het café binnenreed. 'Als Ramsey op dreef was, was hij niet te stoppen', weet actrice Ariane van Vliet, een studiegenoot van weleer. 'Je

'Hij kon als jongen erg op zichzelf zijn, poëzie lezen en naar Sjostakovitsj luisteren'

Hij werd geregeld het café uit gezet omdat hij aan het brullen was of zijn broek uittrok

lag in een deuk met hem, maar ook als de mensen om hem heen het allang niet meer grappig vonden, ging hij door. En dat hele café werd door hem overhoopgehaald. Dan moest hij de eigenaar de volgende dag weer een plantje brengen om het goed te maken.' Vandaag de dag werkt Nasr vooral heel veel. Van Hove: 'Hij is, net als ik, niet heel sociaal.'

Dat is iets waarmee hij worstelt, blijkt uit de overpeinzingen die hij vorig jaar optekende in *Mijn dood in Venetië*. 'Als ik schrijf, ben ik gelukkig', bekent hij daarin. 'Ik kan een nieuwe werkelijkheid creëren en daar helemaal in verdwijnen. Maar soms heb ik ook het gevoel dat ik buiten het normale leven sta. Ik mis alle zomerfestivals en terrassegezelligheid die op Instagram voorbijkomen omdat ik mezelf aan het werk zet met een zelfdiscipline die me gelukkig maakt en me schuldig doet voelen.'

Geen vrouw en kinderen

Als hij naar buiten gaat, gaat hij op reis, alleen. Vroeger keer op keer naar Florence omdat hij stapelverliefd was geworden op de renaissancebeelden en madonna's van Botticelli. Telkens stond hij dan 's ochtends in zijn uppie aan de poort van het Bargello te wachten tot het museum openging.

Geobsedeerd is Nasr ook door de Noord- en Zuidpool, waar hij 'volledig kan opgaan in een muisstille, witte wereld, zonder wegen, zonder mensen, met een geweer op mijn rug'. Meermaals is hij mee geweest op een poolexpeditie, vergezeld van wetenschappers die hem boeien met verhalen over het aanwezige mos.

Zelden, zo schrijft hij in *Mijn dood in Venetië*, is hij zo gelukkig

Scène uit 'Een klein leven', met Ramsey Nasr als Jude.

geweest als daar, op die plek waar de mens overbodig is. Tegelijkertijd steekt hij niet onder stoelen of banken dat het hem spijt dat hij geen vrouw en kinderen heeft. 'Ik denk dat ik een leuke vader zou zijn. Ik ben eraan toe.'

Wunderkammer

'Ik vraag me af of Ramsey wel in de juiste tijd is geboren', zegt Jara Lucieer. 'Met zijn liefde voor klasieke muziek, kunst en de wetenschap vind ik hem meer thuishoren in de 19de eeuw. Hij houdt ook zo van oude dingen.'

Ze doelt op Nasr's 'Wunderkammer', die een grote verzameling curiosa herbergt, zoals een 19de-eeuws naslagwerk over alle Britse varens, 18de-eeuwse prenten van korstmossen, trilobieten, een neanderthalervuistbijl, Byzantijnse glazen armbandjes en een oud-Griekse kelk.

'Ramsey stelt zich bij die voorwerpen een heel verhaal voor',

verklaart Shariff. "Stel je voor", zegt hij dan over zo'n kelk. "Daar heeft heel lang geleden een familie uit gedronken." Hij heeft ook een getekend handboek van huidziekten. Het fascineert hem dat iemand de moeite heeft genomen al die ziekten te tekenen.' Dat boek toont hij volgens zijn broer overigens graag aan zijn bezoek. 'Om een beetje te choqueren denk ik.'

Shariff vermoedt dat Ramseys interesse voor natuurhistorische bijzonderheden is gewekt door hun vader, die in Belgrado geologie heeft gestudeerd. 'Hij nam ons vroeger geregeld mee naar fossielen- en mineralenbeurzen.'

Na zijn verhuizing van Antwerpen naar Amsterdam, in 2010, begon Ramsey Nasr serieus te verzamelen, en zoals zijn belangstelling voor klassieke muziek resulteerde in hoge stapels werken van Bach, begint de Wunderkammer onderhand ook grote proporties aan te nemen. Broer Shariff:

'Toen ik laatst een paar dagen in zijn huis was, werd het ene na het andere pakket bezorgd dat hij via Catawiki op de kop had getikt. Ramsey kan doorslaan in dingen.'

Ramsey heeft een missie, stelt Jara Lucieer. 'Hij koopt niet zomaar spullen, hij breidt zijn verzameling uit.' Ook daarin is hij perfectionistisch, zegt ze. 'Het schijnt dat hij bijzondere stukken heeft bemachtigd. Vanuit de museumwereld is er al interesse voor zijn collectie.'

VOORSTELLING

De voorstellingen van **Een klein leven** in december en februari in het Internationaal Theater Amsterdam (de voormalige Stadsschouwburg) zijn al uitverkocht. Voor de voorstellingen in Theater Carré van 23 t/m 26 april zijn nog wel kaarten te koop.

'Hij heeft ook een getekend handboek van huidziekten. Dat fascineert hem'